

MEHMET EROĞLU • Zamanın Manzarası

Everest Yayınları, 2002 (2 baskı)
agorakitaplığı, 2004-2013 (3 baskı)

İletişim Yayınları 2007 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 303
ISBN-13: 978-975-05-1549-1
© 2014 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2014, İstanbul

EDITÖR Levent Cantek

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Birhan Koçak

BASKI ve *CILT* Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MEHMET EROĞLU

Zamanın Manzarası

MEHMET EROĞLU 1948'de İzmir'de doğdu. 1971 yılında ODTÜ'den mezun oldu. Aynı dönemde, 12 Mart Darbesi ardından kurulan Sıkıyönetim Mahkemesi'nce sekiz yıl hapse mahkûm edildi. 1974 yılındaki genel afın sonra yazmaya başladı. İlk romanı *Issızlığın Ortası*, 1979 Milliyet Roman Ödülü'nü kazanmasına karşın 12 Eylül sıkıyönetim döneminde solcu ve antimilitarist unsurlar taşıdığı gerekçesiyle yayımlanamadı. Romanları ancak 1984 yılından itibaren basılabilirdi. Milliyet Roman Ödülü'nün ardından Madaralı Roman Ödülü ve Orhan Kemal Roman Armağanı'nı da kazanan *Issızlığın Ortası* ve *Geç Kalmış Ölü'yü* sırasıyla, *Yarım Kalan Yürüyüş* (1986), *Adımı Unutan Adam* (1989), *Yürek Sürgünü* (1994) adlı romanlar izledi. Mehmet Eroğlu 1994-2000 yılları arasında senaryo yazımı ve müzik çalışmaları nedeniyle romana ara verdi. Bu dönemin ardından *Yüz: 1981* (2000), *Zamanın Manzarası* (2002), *Kusma Kulübü* (2004), *Düş Kırgınları* (2005), *Belleğin Kış Uykusu* (2006) yayımlandı. Fay Kırığı Üçlemesi'nin ilk kitabı *Mehmet* 2009, ikinci kitap *Emine*'ye 2011 yılında yayımlandı. Eroğlu'nun ayrıca öğrencileri tarafından kitaplarından seçilmiş *Edebi Aforizmalar* adlı bir kitabı daha vardır. Fay Kırığı Üçlemesi'nin son kitabı olan *Rojin*, 2013 yılında İletişim Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

Mehmet Eroğlu'nun senaryo çalışmaları, televizyon için yazdığı dizilerin (*Sızı*, *Issızlığın Ortası*, *Tutku*) yanı sıra, 1996 yılında İstanbul Film Festivali'nde En İyi Türk Film'i ve FIPRESCI (Uluslararası Sinema Eleştirmenleri Federasyonu) ödüllerini kazanan *80. Adım* ve 1997 Antalya Altın Portakal Jüri Özel Ödülü ile 1997 Adana Altın Koza En İyi 3. Film Ödülü'nü kazanan *Solgun Bir Sarı Gül* gibi, sinema filmi senaryolarını da içermektedir.

Kuşak edinememiş nesil ve Babam için...

Marlowe, Stein'la konuşuyor: "Doğruyu söylemek gerekirse, Stein," dedim, "buraya ilginç bir mahlûktan söz etmeye geldim."

Inanmayan, gülünç bir hevesle, "Kelebek mi?" diye sordu.

Birden cesaretim kırıldı; garip, derin kuşkulara kapıldım: "Öyle mükemmel bir şey değil sözünü ettiğim," diye cevap verdim.

"Bir insan!"

– JOSEPH CONRAD, *Lord Jim*

Giriş

(Ağustos - 2002)

“Mücevher takmamıştı ama gözleri vardı...”

2001 Ocağında, geride onlarca ölü bırakan o kanlı olayların* ardından, aşk acısı çeken kırık kalbimi uzunca bir süre içkiyle oyaladıktan sonra nihayet kararlı bir yazma isteği edindiğimde, çizgili bir deftere geçirdiğim ilk cümlemin bu olmadığını itiraf etmeliyim.

“Benim kadar acı çekmedikçe Tanrı’ya inanmamı bekleme-
yin benden...”

Anlatacaklarım, ‘mücevher’, ‘gözler’ gibi ısıltılı sözcükler yerine, böyle açık bir meydan okumayla başlıyordu. Bu iddialı, saldırgan giriş cümlesini sonradan, ancak –beğenisini esirgemeyen–, hoşgörülü bir okurun hayal gücünü kışkırtabilecek bir imgeyle değiştirmemin nedenini, sanırım şu soru açıklıyor: ‘Bir hikâyeyi hüznünlü kılan en belirleyici unsur nedir? Konu, kahramanların karakter özellikleri, ilerledikçe olay örgüsünde fark edeceğimiz, kendini yavaş yavaş ele veren ince bir duyarlılık, dramatik ya da trajik unsurların varlığı?’ Doğru cevap, bun-

(*) Polis ve jandarma güçleri, 19 Aralık 2000 tarihinde süregelen açlık grevlerini sona erdirmek için ülke çapında birçok hapisaneye müdahale etti; ‘Hayata Dönüş’ adı verilen ve üç gün süren bu operasyon sırasında 30’u aşkın tutuklu ve hükümlü öldü – y.n.

ların hiçbirini, olmalı; çünkü bir hikâyeyi hüznü kılan şey yalnızca –tekrarlıyorum; yalnızca– sonudur...

Ocak'ta yazmaya başladığım hikâyenin sonu, –ben olayları henüz kâğıda geçirmeyi tamamlamamışken– on bir ay sonra, Aralık'ta, –hatırlıyorum: soğuk harıl harıl kışa hazırlık yapıyordu– birdenbire ortaya çıkan dramatik bir gelişmeyle birlikte bütünüyle değişiverdi. Son, başlangıcı belirliyorsaydı, hikâyenin giriş cümlesinin de buna uygun olarak değişmesi kaçınılmazdı. İşte bu nedenle, Tanrı'ya dil uzatan iğneleyici cümle –aslında yazarken sadece eşitlik peşindeydim– yerini, hikâyenin kahramanı olan kadınla karşılaşmamı sağlayan, ilk romanımdan alınmış beş sözcüğe bıraktı: “Mücevher takmamıştı ama gözleri vardı...”

Açıklamamı burada kessem! Ama böylesi ketum bir tavır, ilerleyen sayfalarda nasılsa açığa çıkacak gerçek nedeni uzun süre gözlerden uzak tutabilir mi, işte bundan emin değilim. Bu yüzden değişikliğin nedenini şimdi açıklamak, dürüstlük bir tarafa, daha akıllıca olacak:

Gerçek neden, bundan birkaç ay önce, Haziran başında, İstanbul'dan İzmir'e doğru uçarak yol alan bir arabada başlayan ve aynı gece zeytin kütüklerinin yandığı bir ocağın karşısında sona eren pazarlıkla ilgili: Büyük Yaratıcı'yla yaptığım pazarlıkla...

Tanrı bana, yalvararak ondan istediğim iki günü verdi; ben de ona dil uzatmaktan vazgeçerek, yazdıklarımı en geç 6 Ağustos'ta bitirme sözünü. Bu sözü vermemin kolay olduğunu sanmayın. Sivri dilimi tutma yemininin aslında son yirmi yılımı inkâr etmek ve 'büst' adını taktığım bir psikiyatristle tam on bir ay süren tartışmada elde ettiğim üstünlükten, daha da önemlisi Tanrı'nın ödeyeceği diyetten vazgeçmek anlamına geldiğinin o gün de farkındaydım.

Yazmaya başladığımda, her satırla birlikte artacağını, kalemin ucunda biriktikçe yeni, aldatıcı yüzler takınacağını bildiğim acıya dayanacak kadar güçlü olduğumu düşünmüştüm. Garip, ama gerçek; aslında acısız yaşayamıyoruz. Çünkü bilgi ve gerçeğin asıl kaynağı olan acı, varlığımızın farkına varmamı-

zı da sağlıyor. Bizi sahici kılıyor. Yine de, çektiği acıdan daha büyük, daha geniş, daha derin bir acı olmadığını, acının sonuna vardığını düşünenler eğer budala değillerse, Tanrı'nın hayal gücünün benzersizliğinden habersiz olanlardır. Tanrı'nın yıkıcı hayal gücünün yakın tanığı olarak, yeri gelmişken bu gerçeği de hatırlatmalıyım. 10 Haziran akşamında hiçbir şey öğrenmediysem bunu öğrendim diyebilirim.

Anlatacaklarım her şeyden önce bir aşk hikâyesi; içinde üç kişinin yer aldığı, ama yazgılarının kesişmediği, ikili bir çiftin oluşmadığı trajik bir yanılısma. (Aslında yazgılarımızın kesişmediği düşüncesi de bir yanılı. Böyle sanmamızın nedeni, Tanrı'nın yazgılarımızı birbirine bağlayan düğümü üçümüze de fark ettirmeyecek kadar ustaca atması.) Bu aynı zamanda iyilik ve kötülük hakkında bir hikâye: İyi biri olabilirdim. Sanırım olamadım. Kendim kaldım. Kötüyken özgürdüm, sonra âşık oldum; aşk beni uyumcu ve erdemli biri yapıp çıktı.

Şimdi yazarak kötülüğünden arındırılmış haliyle tekrar özgürlüğüme de kavuşmaya çalışacağım. (Edineceğim bu özgürlüğü kullanacak kadar zamanım olmasa da, bu bana çıkacağım yolculuğa özgür biri olarak başlama fırsatını verecek.) Pe-ki, bir âşık olarak hâlâ erdemli miyim? Bilmiyorum. Karar okuyucunun.

Masalsı bir başlangıcı olan anlatacaklarım, Tanrı'yla aramdaki çekişmenin de hikâyesi. Ona meydan okuyuşumun, Bitlis'in dağlarında kendimi ona eş sayıp, sonra hayal gücünün karşısında varlığımı ve cümlelerimi inkâr ettiğim, sonunda da koşulsuz teslim oluşumun kısa bir özeti.

Son olarak bu, direnişimin de hikâyesi olacak: Yazdıklarım, Tanrı'ya verdiğim sözü tuttuğumun, yazın eşliğinde kutsal bir kıvılcımla yakıldığını bildiğim o ocağın önünde varılan anlaşmanın şartlarına uyduğumun, fiziksel cesaretten öte, yürekli biri olduğumun da kanıtlanması anlamını taşıyacak.

Yüzünde mücevherlerin izine rastladığım –doğrusunu söylemem gerekirse, olaylarla doğrudan hiçbir ilgisi olmayan– kadın, ya parıltılı gözlere sahip olmalıydı, ya da etkileyici büyük bakışlara.

Kimisi, kadınlarda böylesi bakışlardan hoşlanmaz. Çoğunlukta büyük bakış konusunda henüz bir fikir edinmemiştir. Bu konuda küçük bir ipucu verebilirim: Size eninde sonunda bir biçim verecek, yazgınızı yönlendirecek, hatta benliğinizi yok edecek –ve hikâyenizin sonunu değiştirecek– kadınların mutlaka büyük bakışları olur. Bakışları büyüten o merceğe benzer şeyin, kadınların içlerinde var olan, erkeklerinse asla sahip olamayacakları gizli, dişil bir yetenek olduğunu sanıyorum. Çok sayılmasa da, düşüncemin doğruluğunu sınavacak kadar kadın tanıdım. Aslında tanıdım yerine aldatıldım demem daha doğru olur. Ve bir erkek için hiçbir hoca, ihanet eden bir kadından daha öğretici değildir.

Gözler ve bakışlar... Kadın güzelliğinin birbirini tümleyen bu iki niteliği hakkında uzmanmışım gibi konuşmama bakmayın. Derin bir hayal kırıklığıyla biten bir aşk serüveninden sonra, şimdi bile, kadınları karşı konulmaz yapan niteliklerin, soyut ve kavramsal olanlar mı, yoksa somut, gizlenmeden dışa vurulan fiziksel özellikler mi olduğu konusunda hâlâ bir karara varabilmiş değilim. Bu bilmeceyi çözmüş erkekler vardır belki. Ben kendi hesabıma, eskiden de ne zaman bir kadının bedeniyle ruhu arasına sıkışsam, donar kalır, kurtulamaz, arada ezilirdim. Erkeksiz bir evde, aralarında büyümeme karşın, kadınlar hakkında fikri olan erkeklerden olamadım. Oysa kadınlar kendileri hakkında fikir sahibi olan erkekleri severler; sanırım Sevgi de bu yüzden ayrıldı benden. Onu bir türlü –kendini gördüğü gibi– anlayıp kavrayamadığım için. Oysa sanılanın aksine, kadınlar sürprizi sevmiyorlar, âşıkken sizde en çok istedikleri, kendi gözleri. (Sevgi'nin bana pek çok şey öğrettiğini şimdi daha iyi anlıyorum. Onu hayatımın kadını –ve bu öykünün kahramanı– yapacak kadar sevememiş olmamsa kötü bir şakaya benziyor.)

Göz ya da büyük bakış; konuyu burada noktalıyorum. Zaten önemli olan, yazarlardan çok şairlerin uzmanlık alanına giren böylesi bir ayırım değil. “Mücevher takmamıştı ama gözleri vardı...” Beş sözcükle kurulmuş bu kısa cümle yirmi yedi ay önce hayatımı –hayır, yazgımı demeliyim– kökünden değiştirdi;

önemli olan tabii ki bu. Sizi büyülü olduğuna inandırmak istermiş gibi durmadan tekrarladığım benzetmeyi ne zaman yazmıştım peki? Cevap gülünç, ama gerçek de: Hatırlamıyorum. Cümleye ilham veren kadınla, belleğimin keskinliği arasında hâlâ ince bir tül gerili. Onunla yatmış olamam; çünkü belleğimde bedenine değil, güzelliğinin niteliğine ait –o da oldukça belirsiz– bir resim var. Bedeninden hoşlandığım kadınları çoğu erkek gibi ben de kolay kolay unutmam.

Cümlelerin dünyaya gelişi büyük bir olasılıkla '91 ile '93 arasındaki inatçı dönemime rastlıyor olmalı. O iki yıl boyunca hemen her gün coşkulu bir kararlılıkla, ayakları üstünde durabilen, sağlam ve güzel bir cümle yazmaya çalışıyordum. Savaşın ortasında, iki bin metre yükseklikte, cesetler, silah sesleri ve dondurucu ayazın koynunda bile ara vermeden sürdürdüm bu coşkulu inatçılığı.

O günlerde Tanrı, koruyucu olduğu kadar şehvetliydi de. Yaratıcılığımı sık sık dölediğini hatırlıyorum. Ama asıl ilham kaynağımın Şeytan olduğunu itiraf etmeliyim. Hayır, ruhumu satmamıştım; Tanrı'nın ilhamını bir kenara bırakıp, uşağının-kini seçmemin nedeni, şeytansı olmayan türden bir yaratıcılığın ahlâkî ve sofuca niteliklerinden hoşlanmamamdı. Sonraları, efendi Tanrı beni unutup arkasını döndüğünde, ruhumu yüzlerce içki şişesine doldurarak Şeytan'a uzattım; ilgilenmedi. Kim bilir? Belki lezzetsiz bulduğundan, belki de ele geçirdiği bedenimle yetinmeye karar verdiğinden. (Yeri gelmişken, o günlerde ruhun varlığına yönelik ciddi kuşkular edinmeye başladığımı da söylemeliyim.)

Pek çoğuna yaptığım gibi sonradan üstünü çizmediğime göre, sihirli cümleyi beğenmiş olmalıyım. 23 Mart 2000 tarihinde –hatırlıyorum, günlerden Perşembe'ydi– sorulduğunda, “Evet,” dedim, “cümle bana ait ve onu severim.” Aslında doğru değildi bu: Yazdığım cümlelerle duygusal bağlar kurmaz, onlardan pek akraba edinmezdim. Eğer, “Hayır, hatırlamıyorum,” ya da, “Bana ait değil,” deseydim, bugün her şey çok farklı olacaktı. ('Her şey' sözcüğünün iki yaşamı bir kefen gibi sarmaladığımı söylemeliyim...) Bazı sözler, önemli ya da güzel olduk-

larından değil, yol açtıkları sonuçlar yüzünden unutulmaz de-
ğiller midir?

Yeni binyıl... Hikâyemizin başladığı tarih olan 2000 Mar-
t'nda bu iki sözcüğü duydukça öğürerek kusmak istiyordum.

İyi hatırlıyorum: Daha birkaç yıl öncesinden başlatılarak, sis-
tematik –ve sinsi– bir hazırlığın ardından büyük umutlarla he-
pimizin belleğine zorla kazınan bu yeni, sihirli olduğu bile söy-
lenen dönemden benim payıma düşen berbat bir parçaydı. Ko-
parılan onca patırtıya karşın hayatımda hemen hemen hiçbir
şey değişmemişti. '94 başından beri karşıma birbirinden far-
kı olmayan, kötü geçmeye kararlı, inatçı aylar çıkıyordu hep.
Dağlardan deniz seviyesine inmemin ardından altı kötü Mart
görmüştüm, yedincisi sıradaydı; sekiz aydır içki içmiyordum,
bir kadınla sevişmeyeliyse tam on bir ay olmuştu. Neredeyse
dört yıldır yazmıyordum; işsiz sayılırdım. Arkadaştan çok ya-
kın bir akrabaya dönüşen Talat'ın –var olduğuna neden inandı-
ğını bir türlü çözemediğim onurumu gözetmek kaygısıyla ola-
cak– tretman, senaryo taslağı, ya da düzeltme gibi adlar taktığı
küçük işleri bahane ederek her ay elime tutuşturduğu parayla
yaşamaya çalışıyordum.

Yeri gelmişken, hiçbir zaman düzenli, hatta tanımlı bir işim
olmadığını söylemeliyim. Aslında hayatım boyunca bunu pek
umursamadım; çünkü iş dediğimiz biraz da alışkanlık değil mi-
dir? Bu arada filme çekilmeyen iki senaryo yazdığımı da belirt-
meliyim. Yazmak –yazabildiğimde– yaptığım tek işti...

Sıralarken şikâyet etmeyi âdet haline getirdiğim –galiba bun-
dan hoşlanıyordum– böyle olumsuzlukların yanında küçük
iyilikler de vardı hayatımda. İlki, birikmiş kiralari istemeye uta-
nan sevimli, dul ev sahibem: Giriş katında kimsenin sayısını
bilmediği kadar çok muhabbet kuşuyla birlikte yaşayan Mevhi-
be Hanım iyiliksever bir kadındı; ben de –yorgun gazi rolü oy-
nayarak– bu yaşlı kadının cömert merhametini ayda bir zavallı-
lığımla besliyordum. Kim Güneydoğu'nun karlı, sarp dağların-
da vatan için dövüşmüş kahraman bir asteğmeni para için sık-
boğaz ederdi ki?

Belki Sevgi'yle ayrılmamızın yıkımıyla, belki de iyi beslenme-

diğimden, altı ayda altı kilo vermiştim. Feride, yüz hatlarıma marazi bir ifade iliştiren zayıflığın bana yakıştığını söylese de, annesinin bu görüşe pek katıldığı söylenemezdi. Katılmak bir yana, Seniha Hanım'ın durumumdan bayağı endişelendiği, iki günde bir, sudan bahaneler yaratarak eve yemek göndermesinden belliydi. Hayatımdaki ikinci iyilik olarak adlandırabileceğim bu komşu kadın, en yakın dostu olan babaannemin ölümü sırasında göz kulak olacağına söz verdiği haylaz torununun açlıktan ölüp gitmesine göz yummamaya kararlıydı. Ben de Seniha Hanım'ın bu kararlılığından sessizce yararlanıyordum.

Yine de durumum oldukça kötü ve umutsuz görünüyordu. Başka zaman olsa belki utanırdım. Ama fiziki kısmı açık, ruhsal tarafı gizli bir açlık çekiyordum ve pençesinde kıvrandığım bu çift yönlü açlık, utançtan daha baskındı. Utancımın karışımında gerekli onurun bulunmaması aslında anlaşılır bir durumdu. Onur denen erdemle ilişkimi tam olarak on altı yaşında kesmiştim.

Kısacası, geniş, kapsamlı bir başarısızlık; daha çok da yön-süzlük. Yeni binyılın eşiğinde hayatım özetle buydu. O zamanlar içmiyordum; şimdi içiyorum. Neden mi? Çünkü sarhoşluğum, çevremi saran hüznü tümleyici bir renk gibi tamamlıyor. Söylemiştim, bu hüznü olmaktan öte, trajik bir hikâye; içkisiz anlatılamayacak –ve dinlenemeyecek– kadar iç burkucu bir yolculuk. Bazıları gelecek için, sonsuz hayat edinmek için yazarlar; durumumun bu ikiyüzlü, ödleke tavidan oldukça farklı olduğunu burada, hemen başta, şimdi söylemeliyim. Aksine, yazarken amacım, geleceği şimdiki zamanla buluşturmaya çalışmak oldu. Bu, alışkanlıklarımızın çağrıştırdığı cümlelerle yazılamayacak bir hikâyeydi; daha çok şeytansı bir ilhamın izlerini bulacağınız bir yapılanmayla karşılaşacağınızı baştan söylemeliyim. Yazarken deliliğe sığınmadıysam, bu, korkumdan, anlaşmayı bozarım da Tanrı'nın hayal gücünü tekrar kışkırtırım kaygısındanandır; bana inanın.

şimdi 2002'nin Ağustosunda'yız; tam olarak 2 Ağustos Cuma, saat 02.30; hikâyeyi bağlamakla, yani son sayfalarını yazmakla meşgulüm. Birkaç gün sonra –en geç 6 Ağustos'ta– her

şey bitecek ve yazdıklarımı teslim edecek birini bulur bulmaz ıssız bir adada noktalanacak uzun yolculuğuma başlayacağım. (Aslında yazdıklarımı kime göndereceğimi biliyorum. Sorun, kararsızlığım.) Anlatacağım olaylar her ne kadar düz bir çizgide ilerlemiş olsa da, ben hikâyeyi üç farklı zaman diliminde yazmayı seçtim: Geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek. Neden mi? Bu bana istediklerimi unutmama, seçtiklerimi öne çıkarma, bazı acıları da yok sayma olanağı verdi.

Bazen böyle yapmakla, gerçeğe yeni, benim seçtiğim bir biçim vermeye çalıştığımı düşünmüyor değilim. Ama hayat da, sonunda ölüm kavşağında birbirleriyle birleşecek olan bu üç ırmağın içinde akıp gitmiyor mu? Hayır, gitmiyor diyorsanız, seçimimi, yaratıcılığın bana bahşettiği ayrıcalığı son kez kullanma isteğimden kaynaklanan bir tavır olarak düşünebilirsiniz. Ne de olsa yazmak –tıpkı öldürmek gibi– kendimi Tanrı'ya denk hissettiğim bir alan...

Neredeyse bütün hayatını bir yanılığın peşinde, bir sokağın köşesinden çıkacak bir adamı beklemekle geçirmiş, yaşamının zirvesine hiç ulaşmamış ben, şimdi bana yabancı olan o yükselmenin yamacındayım. Sislerin ortasında yükselen direğin üstündeki o kuşun havalanma vakti geldi. Bu kez sayarken elli altıyı geçeceğim...

Son söz: Yazmak için aşkın kendisine değil, acısına gerek duyarız.

“Bir hikâyenin ne başı vardır, ne sonu.
İnsan kendi deneyimlerinden geri,
ya da ileri bakacak bir nokta seçer, hepsi bu...”

– GRAHAM GREENE

BİRİNCİ BÖLÜM
Şimdiki Zaman
(Mart - 2000)

- 1 -

23 Mart Perşembe günü, saat tam 13.30'da kapının zili çaldı. On beş gündür, senaryoya dönüştürmemi istemeyeceklerini bile bile yazmakta olduğum tretmanı yeni bitirmiş, Coltrane'den 'Giant Steps'i dinliyordum; 1960 tarihli kayıttan. Şaşırdım, çünkü bu saatte kapımı kimse çalmazdı. Aslında yan komşum Seniha Hanım'ın gūnaşırı akşamları yemek vermek için yoklamasının dışında, kapım neredeyse sekiz aydır hiç çalınmamış, tek yakınım Semra da dahil, hiç ziyaretçim olmamıştı. Ne bir insan, ne de bir nesne; evim uzun süredir hiçbir şey barındırmıyordu: Yokluğu bile.

Kararlı zil sesi şaşkınlığımın kozasını yırtarak tekrarlanınca, disk-çaların sesini kısıp kapıyı açtım. Sahanlıkta hep tavandan aşağıya asılmış bir cibinlik gibi duran tozumsu loşluğun içinde, oldukça uzun boylu, ince yapılı bir kadın bana bakıyordu. Göz göze gelince yedi yıl önce 2010 rakımlı tepede, o gece baskına uğradığımızda nasıl ürperdiysem, yine öyle ürperdim: Çünkü karşımdaki kadının büyük bakışları vardı.

Yüzü Botticelli'nin Venüs'ünü andırıyor: Etsiz, duru ve gizemli. Bitmiş bir sanat eseri: Çizgiler, gölgeler ve renkler birbi-

riyle ilişkili... Bakışlarımı, bakışlarının derinliğini kavradıktan sonra bunları düşündüm.

Bir süre öyle durduk. Varlığı, art arda sükün eden betimlemeler ve bu betimlemelerle birlikte garip bir sarsıntı üretiyordu. Sanırım bu yüzden onu beklemeğe karar verdim. Konuşmayı hep ilk başlatan biri gibiydi. Çevresindeki loşluk kaybolmuştu. Belki otomatı açmıştı; sonra daha da şaşırtıcı bir düşünceyle irkildim: Belki de sahanlığı kendisi aydınlatıyor. Büyücü... “Barış? Barış Utkan?”

“Evet,” dedim. Sesimi duyunca anladım: Sarsıntı ondan değil, içimden geliyordu. Kapıya tutunup, “Benim,” dedim.

“Adım Elif Heper...” Soyadını, hatırlamam gerekiyormuş gibi belirgin bir tonla vurgulayıp, ağzında bir şey soğutuyormuşçasına uzatarak söylemişti. “Nihayet bulduk... Tam bir haftadır Kuzguncuk kazan, biz kepçe, sizi arıyorduk... Bakın, oysa ilk sokaktaymışsınız.”

Heper! Böyle bir soyadını hiç duymamıştım. Güvenli ses tonuna ve konuşmaya başlar başlamaz hemen açığa çıkan hükmedici tavırlarına bakılırsa, önemli biri olmalıydı. Kadının omuzlarının üstünden merdivene göz attım. İki kişilerinmiş gibi konuşmuştu, ama şimdilik yalnızdı.

Tekrar göz göze geldik; dostça gülümsedi. Dostluğunun aldatıcı olabileceğini hissediyordum; bakışları, karşısındakıyla arasındaki farkı her fırsatta vurgulamaya özen gösteren biri olduğunu haber veren uyarıcı ışıltıyla parıldıyordu. Uyarıya aldırmadan onu izlemeye koyuldum. Kaşları, burnu ve dudakları, çenesine doğru hafifçe sivrilen oval yüzündeki çizgiler gibi inceydi. Saçları omuzlarının az üstünde düz bir biçimde kesilmişti. Sarışındı; üstünde uzun tüylü, kızıl bir kürk, çevresindeyse rahatsız edici bir belirsizlik vardı. Teninin, hatlarını daha da incelten beyazlığı neden oluyordu bu duruma.

“Haber vermeden gelerek kabalık ettiğimin farkındayım. Ancak siz de telefonunuzu hiç açmıyorsunuz.” Konuştuğu gibiydi: Üstten bakıyordu; ettiği kabalıktan kurtulmanın yolunu çabucak buluvermişti. Ya da kabalık etmeyi doğal hakkı sayıyor-

du. “Konuşmamız gerekiyor. Ama telefonda olmazdı. Yüz yüze gelmeliydik.”

Hem konuşmamıza, hem de bunun yüz yüze olmasına kendi başına karar vermişti. Giderek belirginleşen ‘kabalığı’nın üstünde durmadım. Zaten telefonla görüşelim diyebilecek durumda da değilim. Faturaları ödemediğimden telefon aylardır kesikti.

Kenara çekildim. Parmak uçlarına basa basa, izleyicilerini selamlamak için sahenin ortasına ilerleyen bir balerin gibi, yaylanarak içeri girdi. Yürüyüşü başkasında garip, hatta komik dururdu; ama onda durmuyordu. Salona varınca çevresinde dönerek, hiçbir şeyi atlamadan etrafı gözden geçirmeye koyuldu. Dağınıklığın bir bölümünü gizlemek için yatak odasının –tek odam oydu– kapısını kapattım. Masanın üstünde bir haftadır biriken boş çay bardaklarını, kahve fincanlarını kaldırmaya vakit kalmamıştı. Toza gelince, ufalanmış Kuzguncuk toprağının varlığına zaten çoktandır aldırımıyordum.

Kadın, incelemesini bitirince, kütüphanedeki kasetlerle, 17 Ağustos depreminde sıvası yer yer dökülen sağır duvarın ortasındaki tablodan başka ilgisini çeken bir şey bulamamış gibi hızlı bir hareketle kürkünü çıkartarak uzattı. “Biraz küçük bir yer... Ve anlaşılın, film seyretmekten çok hoşlanıyorsunuz.”

Elimi sıkmamıştı. Ben de cevap vermedim. Görünürde ucu yıldızlı sopası yoktu, ama parlak tınlı sesiyle karşısındakini istediği biçime sokan büyücülere benziyordu. Geç kalan beceriksiz bir uşak gibi hemen uzanıp kürkü aldım. Sonra da telaşımından dolayı kendime kızdım. Altında nasılsa ütüsü bozulmamış elma yeşili bir pantolon, üstündeyse kahverengiye çalan bir ceket vardı. Sisli bir belirsizliğin altına saklanmış güzelliğinin farkına da sanırım o sırada vardım: Karşımda ve ayakta öyle dururken. Her gizemli güzelliğin olduğu gibi onunkinin de kavrayıcı bir bütünlüğü vardı: Sözcüklerinin ele verdiği kişiliğiyle giyiminin, bedeniyle hareketlerinin ve tabii gözleriyle bakışlarının... (O Perşembe günü, düşlediği aşkla yazgısının bir bütünlüğü olduğundan henüz habersizdim.)

Beş yıllık kiramdan daha çok para edeceğine rahatça bahse

girebileceğim kürkü, asla sahip olamayacağı değerli nesnelerin fiyatını merak eden bir yoksul gibi göz ucuyla inceleyerek yakındaki koltuğa bıraktım; sonra oturması için otekini işaret ettim. Yıpranmış kadifenin üstünde yaldız gibi parıldaayan toza aldirmeden oturdu.

Otuzlarında görünüyordu; ne kalçaları, ne de göğüsleri be-lirgindi. Doğanın henüz biçimini bozmadığı bir vücut: Doğum yapmamış bir kadın... Bekr mıydı?

Dilim çözülürken aklımdan bunlar geçiyordu. Sonunda, “Evet, buyurun,” dedim.

“Mücevher takmamıştı ama gözleri vardı... Bu cümleyi siz mi yazdınız?”

Ben mi yazmıştım? Ben yazmıştım. Başımı salladım; gülüm-semeyi de düşündüm, ama sonra Sevgi'nin, dudaklarımın şek-lini değiştiren esnemenin yüzümdeki gizi sildiğini söylediği-ni hatırlayınca vazgeçtim. “Evet, cümle bana ait ve onu seve-rim...”

Böyle bir cümle yazdığımı hatırlıyordum, ama sevdiğim kuş-kuluydu. Yine de nedense içgüdüsel bir dürtüyle sevdiğimi söylememin daha doğru olacağını düşündüm.

Kadın, ezbere bildiği şiirin en beğendiği dizesini okuyan se-siyle cümleyi tekrarladı; ardından, “Harika bir betimleme bu,” dedi, coşkulu sesiyle. “Sizi yürekten kutluyorum.”

Ilham perisini uyaran varlığının, nokta gibi sona erdiren, ya da başlatan bir kesinliği vardı. Varoluşunun büyülü ve tutkusal niteliklerini de seziyordum. Henüz benden ne istediğini söyle-medem hayatımın bir döneminin bittiğini, yenisinin ise birkaç adım temde şekillenmekte olduğunu düşündüm. Belki şey-tansı bir öngörü, belki de içinde çırpınıp durduğum umutsuz-luğun kışkırttığı bir istekti düşüncelerim; ama kesin, güçlü ve gerçekti de.

Bir süre, çıplak bir beden gibi hayranlığını cömertçe sunan bir okurla, bununla ne yapacağını bilmeyen bir yazarın o sıkın-tılı, gelgit utancını yaşadık. Bütünüyle yabancı s olduğum bir durumun içinde, sırtüstü debelenen bir böceği andırıyor olma-lydım. Masanın önündeki sandalyeye iliştim.

Sadece cümleyi beğendiğini söylemek için mi gelmişti?

Neden geldiğini yavaş yavaş anlattı: Hep çok zamanı olan, isteği hiç geri çevrilmemiş, hep sabırla dinlenen biri gibi. En önde karşılık beklemeyen sesi vardı: Vurgulu değildi, ama coşkusuyla uyumlu hareket eden bir tınısı vardı bu sesin; heyecanlandığında da çağlıyordu. (Yeri gelmişken, kadınların seslerini her zaman önemseydiğimi söylemeliyim. Karşılık beklemeyen, kendine yönelik ses her şeyden önce habercidir; bilgi üretir: Ruhun melodisini, bedenin gizli kilidini fısıldar.)

Konuşurken –bedensel çekimi örtülü– güzelliğinin başkın niteliği yavaş yavaş ortaya çıktı: Güzelliği çok saftı, ancak ateşin saflaştırabileceği kadar. Katıksız denilen, daha önce karşılaşmadığımız, bu yüzden sürekli betimlemelerle kavramaya çalıştığımız türden. Filmlerdeki kadınları andırıyordu. Ama ben onun, okuduğum kitaplardaki kadınlardan biri olduğuna emindim. Aşk romanlarından öğrenmiş biri bunu hemen fark ederdi. (Filmlerdeki kadınlar insanı şimdiki zamana tutsak ederlerken, kitaplardaki kadınlar hep yeni, sonsuz hayatlar üretirler.) Ona baktıkça başıma çok şey geleceğini hissettiğimden böyle düşünüyordum belki de...

Köklü –ben bunu zengin diye anladım– bir aileden geldiğini söyleyerek başladı konuşmaya. Soyadının önemi de böylelikle ortaya çıkmış oldu. Anneanesi tam yedi ay önce ölmüştü; büyük Marmara depreminden tam altı gün sonra. Zavallicığın yüreği ‘galiba’ televizyonlarda yayınlanan görüntülere dayanamamıştı... Bu arada, o, Yalova’daki kurtarma çalışmalarına katılmıştı.

Ya ben? Ben o sıralar yeni bıraktığım içkiden uzak durmaya çalışıyor, geceleri bedenimi yiyen böceklerle, âmâ bir kadının bakışlarıyla boğuşuyordum. Bunu ona söylemedim tabii. “Beni buraya getiren, anneannemi ölümsüzleştirme arzum...”

Böyle deyince yüzüne boş boş bakmış olmalıyım. Çoktan çürümüş bir yaşlı kadını nasıl anıtlatacağımı da söyledi. ‘O eşsiz kadın’ın olağanüstü hayatının hikâyesini yazmamı istiyordu.

Fikir ilk kez beş hafta kadar önce bir kokteylde, büyükannesinin hayatını anlatan bir kitap yazmış olan bir tanıdığıyla

karşılaştığında gelmişti aklına. Neden kendi anneanneciği de ölümsüzleşmesindi! Benim için mahzuru yoktu. Tanrı'yımışım gibi, Kutsal Yaratıcı'nın bir faniye yönelteceği o hor gören tavırla, "Ölümsüzleşsin," dedim. (Bu hoşuma gitmişti; insan zengin birini hor görecektir fırsatı her zaman bulamaz, değil mi?)

Düşüncesini hemen uygulamaya koymuş, fikir, açar açmaz aile içinde genel kabul görmüştü. Ancak yazma konusunda, kendisi de dahil kimsenin bir yeteneği olmadığı için, anneannesinin hayatını kaleme alacak birinin bulunması gerekmişti doğal olarak. Esin –ona her konuda yardımcı olan yakın arkadaşı– bir araştırma yapmış ve bazı önerilerle gelmişti.

Sözlerinin burasında kısa bir kararsızlık geçirdi; sonra sesini daha da öne alarak –böylelikle ona ulaşılmasını ustaca engelliyordu– devam etti: Adım, Esin'in hazırladığı listenin ancak altlarında yer bulabilmişti. Saklamıyordu. Daha önce benden söz edildiğini hiç duymamıştı. Bunu da saklamayacaktı; sonradan adımın üstünde durmasının nedeni yazar kimliğim değil, kitabımın adını ilginç bulmasıydı... *Ayın Gölgesinin Düştüğü Yer*. "Sahi, nereden akıl etmiştim böylesine ilginç bir adı?"

Her neyse, adının yarattığı garip duygularla –galiba merak demeliydi buna– kitabı Esin'in elinden adeta kapmış ve rastgele açtığı sayfada daha okuduğu ilk cümleyle büyülenmişti: *Mücevher takmamıştı ama gözleri vardı...*

İşte, hepsi buydu. Kararını o anda, hemen, hiç duraksamadan vermişti. Anneannesinin romanını ben yazabilirdim...

"O anda, hemen, hiç duraksamadan..." Aynı anlama gelen sözcükleri birbiriyle yardımlaştırarak iyice pekiştiriyor, sanki karşısındaki, söylediklerini bir kerede anlayamayacak kadar budalaymış gibi konuşuyordu. Daha sonra bunun onun tarzı olduğunu öğrenecektim. Ama 23 Mart Perşembe günü bundan habersizdim; karşımda kendinden emin bir tavırla oturan kadını giderek büyüyen bir şaşkınlık içinde dinliyordum. Biraz da öfkeliydim. Sanırım bunun nedeni, güzelliğinin güçlendirdiği özgüveninin küçümseyici sergilenişiydi. Aslında türdeşlerini öldürmüş biri olarak insan kimliğimin varlığı bile kuşkuluy-

ken, yazar kimliğim olmadığının hatırlatılmasına aldırıyor olmam, oldukça komikti.

“İlişkimizin her safhasında dürüst ve açık olmak isterim,” diye devam etti daha sonra. Bunu, Esin’in bana teklif yapmadan önce adları listenin başında yer alan, çok bilinen iki yazarla görüştüğünü haber vermek için söylüyordu. Evet, düşündüğüm gibi, ikisi de öneriyi reddetmişlerdi. Ama olayların bu şekilde gelişmiş olmasından dolayı şimdi kesinlikle memnundu. “Kuzum söyler misiniz, *Ayın Gölgesinin Düştüğü Yer* gibi ilginç bir adı nereden buldunuz?”

Ben bulmamıştım, aslında ilk –ve son– romanımın gerçek adı da bu değildi. Sıradan bir şarkının kötü nakaratını andıran bu komik adı, yayınevinin açık göz editörü son anda, benden habersiz koymuştu kapağa. Uzun burnunu dağıtmak için yayınevine gittiğimde, okuduğu kitaptaki asteğmeni karşısında gördüğünü sanan zavallının ödü patlamıştı. Aslında korkmakta pek de haksız sayılmazdı adam; romanımın kahramanı ile karşılaşsam, benim de dudağım uçuklardı.

Adam, ona saldırırsam kaçıp kaçamayacağını tartarak, bir yandan kapıya bakarken bir yandan da küçümsediğim adın çok dikkat çekeceğine dair yeminler etmişti. “Bir kitabın iyi satmasının ilk adımı dikkat çeken bir ad, öteki de etrafında kopan partırtıdır,” diyordu.

Kadın konuşurken bir ara gülümsemeyi düşündüm; altı yıldır bir kara yazgı gibi süren yanlış yoksa sona mı eriyordu? Hâlâ ilk baskısı bitmeyen kitabım, görünüşe bakılırsa, sonunda o komik adıyla dikkat çekmiş ve bana gerçek bir hayran kazandırmıştı. Üstelik bu hayran, kitabın bazılarının midelerini bulandıran, tüyler ürpertici bölümlerini de okumamış gibi davranıyordu. Yeni edindiğim hayranım, “Hepsi bu,” diyerek sözlerini tamamladı.

Gülümsemediğinde –yüzü zayıf kadınların çoğunda olduğu gibi– dudaklarının uçlarıyla, çenesinin iki yanı arasında iç içe, yay biçiminde ince çizgiler oluşuyordu. Büyük bakışlı, güzel, ama güzelmiş gibi davranmayan bir kadın! Çarpıcılığının ek-sik yönü buydu: Gerçek güzellik, durağan bir resim değil, dav-

ranıştır. Beni gerçek cinsellikle tanıştıran –çok da güzel olmayan– kadınlar öğretmişti bunu bana.

Geriyeye yaslandım. Yıllarca önce bir cümle yazmıştım ve o cümle bana şimdi karşımda oturmakta olan bu kadını getirmişti! Randevusuna geç kalmış bir hayran... Birbirimizi süzdük; içimden evet demek gelmiyordu. Ama, hayır da demedim. Sustum.

Vazgeçmeyecekti: “Hemen reddetmeyin,” dedi. Bakışlarını, gücünden eminmiş, istediğini yaptıracağını biliyormuş gibi hiç ayırmadan üzerimde tutuyordu. “Önce getirdiklerime bir göz atın. Anneannemi tanıyın. Kararınızı sonra verirsiniz.”

Sözü başlattığı gibi, bitiren olmayı da seviyordu anlaşılın. Cevap vermeme beklemeden ayağa kalkarken hâlâ ısrarla bakıyordu: Beni anlıyormuş, içkiyi ve kadınları ne kadar özlediğimi, her ayın sonunu zor getirdiğimi, bugün Talat’a para almak için gideceğimi, uyuduğumda kendimi bir alçak gibi hissettiğimi, her şeyi biliyormuş gibi. Gözlerimi kaçırmamam, geceleri uyumak yerine neden film seyrettiğimi de anlayacaktı...

Boşuna, dedim kendi kendime: Gözlerine bakmaktan kaçınsan da, artık yeni bir hayranın var. Sonra, keskin, rastladığımı orak gibi biçen, insanın mahremiyetinin kabuğunu soyan bakışları olan hayranım, diye düzelttim düşüncelerimi. Sevgi'nin hayranlıktan vazgeçmesinin üstünden epeyce zaman geçmişti. Dört yılın ardından, suyun dibinden yüzeye fırlayan bir can simidi gibi birdenbire ortaya çıkan, güzel ve muhtemelen zengin bir hayran.

Güzel ve zengin; zaten iyice aşınmış kararlılığımın alçak surlarını bu iki sözcük yıktı. Utanç verici olsa da, sanırım zenginliğin daha güçlü bir etkisi vardı bu yıkılıştaki. “Peki,” dedim. “Getirdiklerinize bir göz atarım.”

Kadın sevincini gizlemeden, paylaşılıp dağıtılması gereken bir zenginlikmiş gibi cömertçe etrafına saçmaya koyuldu. Bu kez elini uzatmıştı, ben de benimkini uzattım. El sıkıştık. Küçük parmağımın yokluğunun farkına varmadı. Dokunuşu ne sıcak, ne de soğuktuktu, galiba yüzüğü de yoktu. Çok uzun tutmadan, avcumda biriken teri fark etmiş gibi elini usulca geri çekti.